

גליון קד
פרשת
וישב
תשפ"ה

גיליון

חיבת העבודה

מעובר מתוכן שיחותיו של הגה"צ
רבי חיים יוסף בירדמן שליט"א
אב"ד חסידי לעלוב

הבא לא יהיה להם נסיונות
מהשטן והיצה"ר."

וישב יעקב בארץ מגורי אביו וגו' (ל, א)

התגברות בנסיונות

באופן אחר פירש כ"ק מרן אאמו"ר
מלעלוב זצוקללה"ה, שבאמת השלים יעקב את
כל עבודתו בעולם הזה ולא נשאר עוד בידו מה לתקן, ועל כן
ביקש לישב בשלוח ולעבוד את ה' במנוחה, אך הקב"ה אמר לו,
דלפי האמת היה צריך להסתלק לגנוי מרומים כיון שכבר השלים
מעשיו, ורק בגלל "קפץ עליו רגזו של יוסף" נאלץ להישאר בעולם
הזה, כי היה יוסף עתיד לעבור נסיון עם פוטיפר במצרים, ובאותה
שעה קשה התחזק על ידי שנתגלה לפניו דמות דיוקנו של אביו
(ע"י סוטה לו.), לפיכך היה צריך יעקב לישאר בין החיים למען לא
יכשל יוסף ח"י.

פירש רש"י (פסוק ב) "ביקש יעקב לישב
בשלוח, קפץ עליו רגזו של יוסף, צדיקים מבקשים
לישב בשלוח, אומר הקב"ה, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם
לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוח בעוה"ז", ובדרך העבודה
פירש ה'תפארת שלמה' (ד"ה או יאמר וישב) שיעקב אבינו תיקן את
עצמו לגמרי וכבר הרג את היצה"ר שלו ושבר כל תאוותיו, והיינו
דכת"ב (בראשית ל, ג) "ויבא יעקב שלם", "שהיה כלי שלם בלי שום
חסרון תיקון עוד", ולכן היה חפץ לשבת בשלוח ובמנוחה ולעסוק
כך בתורה ובעבודה ה', אבל "קפץ עליו רגזו של יוסף" כי העוה"ז
נועד לעבודה וליגיעה, ואין כאן מקום למנוחה, ודי להם שבעולם

פניני עבודה

א. בענין זה מביא בפרשת קרח (ד"ה האם תמנו) "שמעתי מפי אדמו"ר הרב הגאון הקדוש וכו' מו"ה ישע"י זלה"ה אבד"ק פרשעבורז, אשר אמר טרם
פטירתו, פירוש ע"ז הפסוק (במדבר יז, כח) 'האם תמנו לגוע', האם השגנו מעלות השלימות אשר האדם צריך להשיג בחייו אזי יכול להיות מוכן ח"ו לגוע, ע"כ
דבריו הקדושים, פירוש ששאלו בני ישראל, האם תמנו את חלקנו בשלימות העבודה, כי אז אפשר לגווע ולעבור לעולם שכולו טוב, כי האדם נברא מחמת
מטרה ותכלית, והיא העמל והיגיעה בעבודתו, לפיכך אין לאדם לחפש את המנוחה והשלוח, רק להתייגע בעבודתו.

ב. וביותר היה קשה הנסיון מפני שהיא התכוונה לשם שמים, כאמרם (בר"ר פרשה ב, ב) "אשתו של פוטיפר לשם שמים נתכוונה", ולכן היה קשה עד מאד
ליוסף הצדיק לעמוד כנגדה, וכמו שאמר הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור ז"ע, שיוסף עצמו הסתפק אם הצדק עמה או לא, ולא ידע את נפשו, אך
ממה שהגיעה אליו "יום יום" הבין שאין זה מצד הקדושה, כי היצר טוב אינו בא לאדם כי אם פעם או פעמיים ותו לא, ורק היצר הרע בא שוב ושוב כדי
להכשיל את האדם.

פעם כשהיה הרבי מלובלין זי"ע בדרכו אל הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, נזדמן לו נסיון גדול, ולא ידע כדת מה לעשות, כי היצה"ר ניסה לפתותו
בערמה שאין בזה שום איסור, אך בסוף עשה חשבון הנפש ושאל את עצמו "האם המעשה שאעשה - יוסיף נחת רוח להקב"ה או לא", דאע"פ שאין בזה
איסור עדיין אינו בטוח שיוסיף נחת רוח להקב"ה, ואכן מחשבה זו גרמה לו שהצליח להתגבר על היצה"ר.

וללמד על הכלל כלו, שא צריך תמיד להאיר את הלב באור יקרות, ואז ממילא נופלים כל החומות והחשכות, וכמו שהמשיל הגאון רבי ישראל סלנטר
זצ"ל, לאחד שהלך ביער, וכאשר ירד החשיכה התחיל ליפול על אבנים וסלעים אך ביותר היה קשה לו שמחמת החשכות לא ידע היכן ללכת, לפתע
הבזיק לפניו ברק מן השמים והעיר את החשיכה לרגע כמימרא ואז הבחין באיזה דרך עליו ללכת כדי להגיע לדרך המלך, ואכן נשא רגליו ללכת דרך שם,
ובהיותו אז בדרך לא התייחס לכל התקלות והנפילות שהיו לו, מפני שידע שעוד מעט יצא מן היער הזה. והנמשל מובן, שצריך להאיר את לבו באור גדול
כדי לדעת איך לצאת מצפרני היצה"ר, וממילא לא יביט על כל הנפילות והנסיונות.

ג. לכאורה יש לדקדק בדברי אבא מארי זצוק"ל, דהא היה שייך שיתגלה דמות דיוקנו של אביו גם אחרי מותו, ולמה משום כך היה צריך להאריך ימים.
ואולי יש להסביר דבריו, על פי מעשה שהיה אבא מארי זצוק"ל רגיל לספר, פעם ישבו חסידי רז"ן בבית המדרש ועסקו בתורה ועבודה, לפתע פתח
הרה"ק רבי ישראל מרז"ן זי"ע את דלת חדרו ויצא אל החסידים ושאלם "וואס איז וויכטיגער? דער רבי אדער דער חבריא?" -מה חשוב יותר, הרבי או
החסידים], המה שמעו וכן תמהו ולא הבינו מאי קאמרי רבנן, אך אז קם אחד החסידים ואמר "דער חבריא!", שמע הרה"ק מרז"ן את תשובתו ובהנאה חזר
אל חדרו, מיד ניגשו פרחי החסידים אל אותו חסיד, ותמהו בפניו איך העיז לענות על שאלות הרבי, מה גם שהשאלה סתומה ובלתי מובנת, והתשובה אף
היא אינה מובנת בעיניהם, "דער רבי החסיד ואמר "דער רבי האט מיר געמיינט - האב איך גיענטפערטו!", שהרבי התכוון אליו בשאלתו ועל כן השיב כהוגן, כי
לרגל מסחרו נסע למרחקים ובה ידי נסיון קשה מנשוא, אך מיד התחזק ודחה את היצה"ר שאינו יכול לחטוא, כי רבו בודאי יראה עליו את פגם העבירה
אשר עשה ואין יקבל את פניו, אמנם השטן המשיך לפתותו שבידו לנסוע לרבי אחר שאינו רואה את פגמי העוונות על האדם, ואכן התחיל לחשוב שמא
הצדק עמו ונמשך לעשות העבירה, "אבל אז אמרתי לעצמי, הן אמת שיתכן שאמצא רבי אחר, אך מה יהיה עם החברים, והלא הם לא יבואו עמדי למקום
אחר, ועי"ן התחזקתי ולא עברתי על רצון קוני, וזו היתה כוונת שאלת הרבי, וע"כ עניתי שבודאי חשובה החבריא יותר מרבי...". והכי נמי מה שהחזיק את
יוסף באותה 'ביטערע נסיון' לא היה רק מה שנזכר מאביו, אלא כיצד יקבל את פניו כאשר יפגוש אותו, ומשום הכי היה חייב לישר בין החיים.

סיפר א"י הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, שזקינו הרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב זי"ע היה מדבר באמצע ה'טיש' בידידות עם איש גס וקל
דעת, ובתוך הדברים אף שוחח עמו בשפה הערבית [דבר שהיה מקובל אצל אנשי רחוב, והיה הדבר לפלא בעיני המשתתפים], לימים נסע אותו יהודי לארצות
הברית [בימים ההם היו שם נסיונות גדולים ביהדות רח"ל], וכשחזר מנסיעתו שאלו אותו איך היה שם, וענה שרבי 'דוד' קלקל לו את הכל, כי בכל מקום
שהלך עמדה לפניו דמות דיוקנו של הרבי ואומר לו "אני חבר שלך", ועל כן לא רצה לעשות מעשה כדי שיוכל להמשיך להיות עמו בידידות, ואף כשעמד
על מפתן השאול תחתית ועוד רגע קט עמד להיכשל בעוונות חמורות לא היה יכול לסלק דמותו מנגד עיניו, וזה גרם לו שלא היה יכול לעשות דברים
מגונים, כדי שיוכל בעתיד לקבל פניו ועי"ז ניצל מן החטא.

חסידים ואנשי מעשה פירשו, שעשה יוסף הצדיק חשבון הנפש בעצמו ואמר "מה היה אבא עושה בדבר זה", וזה היה "דמות דיוקנו של אביו" שע"ז נמנע
מלחטוא, וזה יסוד גדול לאדם, שתמיד יחשוב לעצמו מה היה אביו או רבו עושה בענין זה, ועצה וסגולה היא לינצל מן החטא.

כעין זה פירש הגה"צ בעל הארץ צבי' מקוז'גלוב זצ"ל ה"י"ד מעשה שהובא במדרש (אסתר פרשה א, ח) "רבי עקיבא היה יושב ודורש ונתנמנו התלמידים,
בעא לערערה יתהון [רצה לעורר אותם], אמר, מה זכתה אסתר למלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא כך אמר הקב"ה, תבא אסתר בתה של שרה
שחיתה שבע ועשרים ומאה ותמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה", וצריך להבין מה ענין זה לזה, ומה השייכות והקשר בין שני דברים אלו [נופרשת
חיי שרה הבאנו מאמרו של ה'חידושי הרי"ם' בזה], רק כששהתה אסתר בארמונו של אחשוורוש בודאי עברה נסיונות קשים, כי היתה צריכה להיפגש עם
רזונים ושרים וכיוצא בזה, ובכל זאת עמדה בצדקתה שלא לחטוא, על ידי שנזכרה מהנסיונות שעברה זקנתה שרה אמנו במשך קצ"ז שנות חייה, שהיה

ויש להסמין לכך מאמר ה'חתם סופר' (פרשת במדבר ד"ה וימת נדב) בברכות שבפרשת בחקותי (דברים כה, יא) "והותירך ה' אלקיך לטובה בפרי בטןך", דאע"פ שמצד עצמו סיים עבודתו בעוה"ז בכל זאת ישאר בעולם הזה עבור "פרי בטןך" שיוכל לחנך את צאצאיו וללמד את תלמידיו לטובה.

ולא הציל יעקב אבינו רק את יוסף לבד, אלא סלל בזה הדרך להציל את ישראל בכל הדורות שיוכלו לעמוד בנסיגותיהם, וכמו שאמרו (יומא לה:): "יוסף מחייב את הרשעים", ופירושו הפשוט, שאם יבא רשע לדין ויאמר שלא היה לו כח להתגבר על יצרו יאמרו לו שהיה לו ללמוד מיוסף, שאם הוא היה יכול להתגבר בעת נסיון כך היה בידו להתגבר על יצרו בנסיגותיו, והוא פלא והפלא, כי ידמה את עצמו ליוסף צדיקא שנולד בקדושה ובטהרה ליעקב אבינו ורחל אמנו, ושיעקב למד עמו כל התורה שקבל מבית שם ועבר [הא למה הדבר דומה, שיאמרו לאדם פשוט, שבידו לישון שעתיים ביממה כי גם הרה"ק רבי אהרן מבעלזא ז"ע נהג כן, והלא פשיטא שאי אפשר להשוות איש פשוט לאהרן קדוש ה', ומבאר ה'שפת אמת' שיוסף הצדיק הכין הדרך לכלל ישראל בכל הדורות, ולכן הוא "מחייב את הרשעים", כי לכולם יש כוחות הנפש להתגברות נגד היצר הרע מיוסף הצדיק?]

ומעשה אבות סימן הנהגות, ובכל הענינים הכינו את הדרך לבניהם, כמו שמצינו אצל יעקב אבינו שעמד בעירום ובחוסר כל, אחרי שאליפז לקח ממנו הכל, ולא נשאר לו מאומה זולת מקלו, ואעפ"כ התחזק באמונתו ואמר "לית אנא מוביד סברי מן בריי" (ראה בבב"ר פרשה סח, ב), ובזה היה מורה דרך לבני ישראל בכל הדורות, כי הניסיונות של יעקב היו מתוך קשיים מתוך צרות

ויסורים מדי יום ביומו, וכמו שכתב ה'אור החיים' הקדוש (יש פרשת ויחי) "ויחי יעקב שבע עשרה שנה", שרק י"ז שנים אלו במצרים היו אצלו בבחינת "ויחי", ואילו בכל שאר השנים היה מסורבל בקשיים ויסורים ולא בבחינת חי רח"ל, שהרי היה לו צרת עשו, צרת לבן, צרת דינה, צרת יוסף, צרת שמעון, ואעפ"כ התחזק בכל הזמנים הללו והמשיך אמונתו בבורא יתב"ש בתמימות ובשלימות.

וזה מה שנצרך לישראל בכל עת ועונה, ובפרט בדורנו דור עקבתא דמשיחא, דהגם שיש לכל אחד קשיים ומניעות וחשכות והסתרות, איש איש בנגעו ומכאובו רח"ל, צריך להסיח דעתו מהם ולהתגבר וללחום כל הזמן כדי לעמוד על משמרתו בגבורה, ויעקב אבינו בעבודתו נתן כח זה לישראל בכל הדורות שיוכלו לעמוד בזה, ואכן לכן נקראו כלל ישראל "בני ישראל" רמז לישראל סבא, שהוא העמיד אותם על רגליו שלא ישלבו בנסיגותיהם.

ואולי זה מה שאמרו (תענית ה): "יעקב אבינו לא מת", כלומר שעבודתו של יעקב אבינו אינה מסתיימת לעולם", כי עבודתו היתה להתגבר על הקשיים וההסתרות, ובענין זה צריך לעמוד ולהיות תמיד במלחמה, ואף אם זה בלא מטרה ותכלית, כי אין התוצאה עיקר כי אם המאבק והמלחמה, ולכן צריך להסיח דעתו מן הקשיים ולהמשיך בעבודת ה'.

והעצה בזה לזכור מאמר החכם "העבר אין, והעתיד עדיין, וההווה כהרף עין", היינו דמה שהיה בעבר כבר אינו קיים, ומה לא להתאבל על מה שהיה, ומה שעתיד להיות אפשר לקוות לטוב, ואילו מה שנעשה בהווה הרי עובר וחולף כהרף עין, וא"כ על מה יש לו להצטער ולהתאבל, אדרבה, יסיח דעתו מן הקשיים וינצל

פניני עבודה

לה צרת ישמעאל וצרת הגר, ובכל זאת היו כל חייה "כולן שוין לטובה", בזה התחזקה אף היא לעמוד בצדקותה, כי עמדה כנגדה דמות דיוקנה של שרה אמנו, ועל כן זכתה בזכותה למלוך על ק"צ מדינות, זה כנגד זה.

ד. ואדרבה, הנסיגות גורמים לו להתעלות, וכמו שאמר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע, שלפני הגשם רואים "שווארצע וואלקענעס" [עננים שחורים], וכמה שהעננים עבים ושחורים יותר כך יורדים יותר גשם והשפעות, כי החשכות גורמת להביא אור גדול וחזק אחר כך.

ה. ואולי זה גם הכוונה במאמרם (ר"ה כה) "דוד מלך ישראל חי וקים", כי אין לתאר גודל הצרות והקשים והיסורים שהיו מנת חלקו של דוד המלך במשך ימי חייו, וחתנת שאול המלך רצה להרגו, אחיו לא היו עמו בשלום, ובנו אבשלום רצה להרגו, ויואב שר צבאו לא הלך עמו, ועוד מצינו שמאטים וחמישים ראשי סנהדראות הלכו עם אבשלום נגדו, ולא עוד אלא שחכמים אף רצו לפוסלו לבוא בקהל, וכל כך הרבה צרות היו לו שאמרו (סנהדרין קז): "ביקש דוד לעבוד עבודה זרה", וביאר ב"ד רמה" [שחיבר אחד מגדולי הראשונים] שחשש שאנשים ירהרו אחרי מידותיו של הקב"ה, שהרי צדיק הוא ואין רע לו כל כך, ולכן רצה לעשות את עצמו כאילו הוא עובד ע"ז, כדי שיאמרו אנשים שמגיעו לו כל היסורים מחמת היותו ממרה את פי ה', הרי שהיה סבלו גדול ונורא ביותר ועם כל זה היה צמא ומשתוקק תמיד להשי"ת, ואכן עמד בנסיון זה כפי שאפשר לראות בכל ספר תהלים, שכולו צמאון והשתוקקות להקב"ה, צמאה לך נפשי, כמה לך בשירי, ה' אלקי שועתי אליך וכדומה, שכל הזמן פונה בתפלה ותחנונים אל הקב"ה, ובזה סלל את הדרך להתעלם מכל הקשיים ולהמשיך בעבודת ה'.

בן עלייה ואיש מורם מעם היה החסיד רבי אליהו רוט זצ"ל [משב"ק של הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל ז"ע], הוא היה אומר לפרש מה שאומרים קודם אמירת תהלים "שתפן ברחמים אל קריאת מזמורי תהלים שאקרא, כאילו אמרם דוד המלך ע"ה בעצמו", ולכאורה איך יעז איש פשוט להעלות בדעתו לבקש כדבר הזה, מה לו ולתפלת דוד המלך שאמר מזמורי תהלים בקדושה ובטהרה מתוך השתפכות הנפש ואהבה עזה ויתירה להשי"ת [חסיד קאצק שמע פעם שבטשעראבאלי יש שלשה מנהגים, א. בשבת מסיימים תהלים, ב. בליל שישי לא ישנים, ג. נותנים צדקה בערב שבת. נענה החסיד ואמר בחריפותו "צדקה נותנים כשיש לאדם כסף בכיס, כשאדם עייף הולך לישון, ואין אפשר לסיים כל התהלים בשבת אחת כאשר דוד המלך אמרם במשך שבעים שנה?!", והתמיהה קיימת, איך יכול בשר ודם לומר תהלים ולצפות שיעלה לו "כאילו אמרם דוד המלך ע"ה בעצמו".]

והסביר הדבר במשל, למה הדבר דומה, למלך רם ונשא שלח את עבדו הנאמן למדינה רחוקה כדי לבסס שם את מלכותו, וכעבד נאמן יצא מיד לדרך, אך נסיגות רבים היו מנת חלקו, וביותר הצטער ממה שנתרחק מבית המלך ומארמון המלוכה, ורבו געגועיו אל המלך, על כן נטל דף ועט והעלה רגשותיו וכיסופיו עלי כתב ושגרם אל בית המלך, ובזה השקיט את סערת רוחו, כי הוציא בזה את רגשיו לבו, וכך עבר עליו זמן מה עד ששוב התעוררו געגועיו אל המלך, ושוב כתב עוד מכתב מעומק הלב ובו תיאר כמה הוא דבוק בו, וכמה ברצונו לחזור כבר ולהיות בקרבתו, וכן ביקש ממנו שלא ישכח ממנו וישיעו, וכה חזרו הדברים ונשנו עד שבמשך התקופה ששהה בארץ נכר כתב ושיגר מאה וחמישים אגרות, והמלך התענג ביותר מכל מכתב ומכתב שהגיע אליו. ויהי כאשר חזר אל ארמון המלוכה שמח המלך לקראתו, ואף העבד שמח לחזור אל מקור מחצבתו, אמנם המלך הצטער קצת ואמר לו, שהוא מתגעגע למכתבים שקיבל ממנו תמידן כסדרן כאשר שהה מעבר לים, כי בזה ראה את גודל האהבה והנאמנות שהוא רוחש כלפיו, ועכשיו מי ימלא חלל זה, לפיכך העמיד אחד מן השירים שיקרא לפניו מן המכתבים האלו, ובזה יזכור אהבת איתן של עבדו הנאמן.

והנמשל מובן, שדוד המלך ירד ל'גוה התלאות' זה העוה"ז, וסבל בעוה"ז יסורים קשים ונוראים, אך הוא לא נשבר בקרבו, רק ממזמן לזמן שיגר אגרות להקב"ה בצפייה וגעגועים להתקרב אל ה', ושיושיעו מן הצער והגלות, וכה שלח מאה וחמישים אגרות, כשהצד השווה שביניהם הוא הבקשה לזכות לקרבת אלקים, ושלוה ה' שהיה לו אזי מְטָה רגלו, ורק חסדו יתברך יסעדהו, ולכן קולי אל ה' אזעק, חנני וענני ושמע תפילתי, ויהי כאשר הגיע זמנו להיפטר מן העוה"ז שמחה נשמת דוד המלך שהיא זוהר כבד לחזור למקור מחצבתו ולהנות מזיו השכינה, אמנם היה הקב"ה בצער כביכול, כי רצונו היה לקבל עוד אגרות ומכתבים כהנה וכהנה שיוסיפו לו נחת רוח ותענוג גדול ועצום, על כן קבע שבני ישראל יקראו פרקי תהלים לפניו, ובזה יעלה יבוא זכרונו של דוד המלך שאמר שירות ותשבחות אלו לפני המקום, ותיזכר אהבת קדומים, ובזכות זה יחיה ה' את הנרדמים בעולם הזה ויושעים בתשועת עולמים, ועל כן שפיר אפשר לבקש "שתפן ברחמים אל קריאת מזמורי תהלים שאקרא, כאילו אמרם דוד המלך ע"ה בעצמו", מפני שכך קבע הקב"ה לקרא פרקי תהלים כדי שתעלה לפניו יתב"ש אמירת התהלים שאמר דוד בקדושה ובטהרה וברוב צמאון וגעגועים.

ו. חסיד נכנס להרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע והתאונן שהוא מתאמץ כל הזמן לעבוד את ה' ולקיים מצוות אך אינו מצליח, כי כל מה שמנסה להתחזק הרי הוא נכשל בסוף, נענה הרה"ק מרוז'ין וענה לו, שלכל אחד יש תפקיד בעולם, אחד צריך להשלים חלקו בתורה, השני בתפילה והשלישי בגמילות חסדים, אבל יש אנשים שתפקידם להשתוקק תמיד אל השי"ת, ולכן אין הם רואים תוצאות, כי התכלית שלהם שיהיה להם צמאון תמיד אל ה', וזה יש רק כאשר אין האדם מצליח להוציא מחשבתו מן הכח לפועל.

את ימיו לחיי נצח, וגם בהם לא יחשוב על העבר והעתיד אלא על ההווה, שברגע קטן זה יש בידו לעשות מצוות ומעשים טובים.

והיינו דקאמר נעים זמירות ישראל (תהלים לט, ו) "הנה טפחות נתתה ימי וחלדי כאין נגדך", ומביא ה'שמחה ישראל' (פרשת שלח אות א) בשם הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא ז"ע (וב'בית יצחק' על תהלים, מביא כן בשם הרה"ק רבי יצחק מווארקא ז"ע) להסביר בדרך משל, למה הדבר דומה, לאדם המודד חבל ארוך של שבעים אמה, והנה לעולם בעת המדידה אין לו בידו כי אם טפח אחד בלבד, כי מה שמדד כבר הוציא מחוץ לידו, ומה שלא מדד עדיין אכתו איננו בידו, נמצא שבכל עת אין לו אלא את הטפח שאוחז בתוך ידו. וכע"ז ממש המה ימי שנותיו של אדם, כי העבר אין והעתיד עדיין לא בא, נמצא שאין לו לחשוב רק על הרגע שהוא עומד בו עכשיו ולעבוד את בוראו כפי המצב של עתה, ולא יעשה תחבולות כדי להוסיף לעצמו עבודה לעתיד, וכן לא ידאג מחמת העבר ולא יהרהר על העתידות, אלא יקיים מה שמוטל עליו לעשות באותה שעה באהבה ובשמחה.

וכלשון קדשו של ה'בית אהרן' (ליקוטים, עמוד 286) "כי רגע באפו חיים ברצונו - אין לאדם לראות אלא רגע שלפניו, ואז חיים ברצונו", כי צריך להתעסק אך ורק בחובתו שמוטלת עליו מעכשיו, ולא לשקוע במחשבות על העתיד, ואז אשריך וטוב לך'.

וישב יעקב וגו' (ל, א)

זכור העיקר

ברשי"י הפשטני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה, אנה יכנס כל הפשתן הזה, היה פיקח אחד משיב לו, ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו, כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר, מי יכול לכבוש את כולו, מה כתיב למטה 'אלה תולדות יעקב יוסף', וכתוב 'והיה בית יעקב אש ובית

יוסף להבה ובית עשו לקש', ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם".

מקשים העולם, מה החכמה הגדולה במה שניצוץ אחד שורף את הכל, וכי ברצונו לשרוף ולהזיק, אתמהה, ותירצו בעלי מוסר, שנלמד מכאן דבר גדול בעבודת השי"ת, שהפיקח אומר לפחמי, הלא אתה עוסק בניצוצות של אש, ואיך אם כן אתה חושב על דברים בטלים וגמל טעון פשתן, והלא אין שום חשיבות לדברים אלו כנגד הדברים שאתה עוסק בהן, והנמשל מובן, שיש לך אדם שמסיר אזנו משמוע תורה ותפילה כדי לשמוע חדשות ודברי הבל, ואוי לאותה בושה וכלימה, שבמקום להתעסק ב'הלא כה דברי כאש' הרי הוא בוחר לטחון דברים בטלים".

אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו' (ל, א)

להוסיף בעבודת ה'

בספה"ק 'בית אהרן' בתחילת הפרשה (ד"ה יוסף וד"ה והוא) מרמז בפסוק זה תכלית עבודת האדם בעוה"ז, דהנה "תולדות" אלו מעשים טובים של האדם, וחובת בשר ודם להיות "יוסף" בבחינת מוסיף והולך, ואע"פ שהוא זוכה להיות "בן שבע עשרה", כלומר שהוא טוב, כי "זו עולה בגימטריא כמנין "טוב", בכל זאת יזכור "והוא נער" שהוא קטן ועדיין לא עשה כלום, דכל מה שעושה מצוות יהיו בעיניו כאילו לא עשה כלום.

ולכך מונוני בני ישראל ללבנה כדי שיהיה להם כח ההתחדשות, ללמוד מן הלבנה להתחדש תמיד, ואכן לא לחינם קוראים פרשה זו סמוך לימי חנוכה, כי גם חנוכה הוא מלשון חינוך, שמתחדשים בכוחות חדשות בעבודת השי"ת.

פניני עבודה

ז. פעם בערב יום הקדוש הגיע צורבא מרבנן אל החסיד רבי יצחק דוד גוטפרב ז"ל מנקיי הדעת שבירושלים, והתאונן בפניו שאינו מוכן ליום הקדוש הממשמש ובא, נענה החסיד והשיב לו "לתפילת ערבית שאתה עומד עכשיו להתפלל בלילה - אתה מוכן?!", כמוכיח אותו שעליו לעמוד בעבודתו שעומדת עכשיו לפתחו, ולא להרהר על העתיד.

וכעין מה שמספרים על חוזה בכוכבים שעלה על הר גבוה ומשופע כדי לעיין בכוכבים, ותוך כדי עיונו הלך לאחוריו ולא שם אל לבו שאם ילך עוד כמה פסיעות יפול לתהום רבה ויתרסקו אבריו ח"ו, מיד הגיע אליו אחד מאוהביו ומשך אותו והצילו ברגע האחרון, נענה חכם אחד ואמר לו "אתה מסתכל ורואה בכוכבים כל הנעשה מסוף העולם ועד סופו, ומה שקורה פסיעה אחת ממך אינך רואה..." והכי נמי דואג האדם לעבודתו בעתיד ושוכח מחובתו של עכשיו.

ח. עוד משל מביא רש"י שם "וישב יעקב - אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה וכו' משל למרגליות שנפלה בין החול אדם ממשמש בחול וכבוה בכברה עד שמוצא את המרגלית ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונוטל המרגלית", ובגמרא (גיטין סה) "שלש מידות בקטן, צרור וזורקו אגוז ונוטלו - זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים וכו'", כי בזה מוכיח שיש בו מעט דעת, ולכאורה מדוע לא אמרו "צרור ומניחו אגוז ונטלו", שהרי נטילת דבר חשוב מורה על חכמתו, רק מכאן למדין בדרך העבודה, שלא די במה שאינו עוסק בכלל, אלא צריך אף להשליכו ולזורקו מעליו, ורק אז יש חשיבות למרגליות והלומים שהוא לוקח בידו.

ט. שמעתי מהרה"ח רבי מנשה ליפשיץ שליט"א שפעם הלך ברחוב רבי עקיבא בב"ב עם החסיד רבי זלמן בריזל זצ"ל [א"א"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב ז"ע ביקש ממנו שיבוא לדור בב"ב כדי לשמש כראש הכולל בביהמ"ד], לפתע נפל בלוני גז מרכב משא שחילק את הבלונים, וכל בלון שנפל עשה רעש עצום, ועורר פחד גדול בין העוברים ושבים וכדרכם של אנשים הסתובב רבי מנשה לראות מה קרה, תמה רבי זלמן כנגדו ושאלו בנחת וברוגע "וואס דרייט איהר זעך אויס - מ'מיניט דיר?!", למה הנך מסתובב לראות ולהסתכל, וכי הנפילה קשורה אליך, בתמיהה. וכך נאמר לאף אנשים פשוטים, שלכה"פ לא לעשות דברים העוברים החולפים במקום דברים נצחיים, וכבר אמרו צדיקים ששורש החטא בשמירת העינים הוא שמסתכל ברחוב ימין ושמאל, ולא דוקא על דברים אסורים.

י. ובכלל זה את עבודת השי"ת של יוסף הצדיק בכוחות הנפש למעלה מדרך הטבע, וכמו שאמרו (שוח"ט מזמור קיד) "הים ראה וינס - מה ראה, ארונו של יוסף ראה" ונבקע הים, ומבאר ה'אוהב ישראל' (פרשת משפטים) ששרו של ים טען שאינו חפץ לבטל את טבעו בפני ישראל, עד שראה ארונו של יוסף ששבר את הטבע לרסיסים, ועל כן בדין הוא שאף הוא יבטל כוחו וטבעו ויקרע הים.

וב'בית אהרן' (ד"ה כתיב וינס) מפרש מה שנאמר אצל יוסף (בראשית לט, יב) "וינס ויצא החוצה", שזה דומה למה שנאמר גבי אברהם (בראשית טו, ה) "ויצא אותו החוצה" ופירש רש"י "למעלה מכיפת הרקיע", והכי נמי עבד יוסף הצדיק את בוראו בכוחות הנפש אדירים ולמעלה מדרך הטבע, ואכן כך נאמר שם באברהם בסיפא דההוא קרא "ויאמר לו כה יהיה זרעך" פירוש שיהיה להם כח לעבוד את השי"ת למעלה מהטבע. וזה גם המלחמה עם היונים בחנוכה, שהיוונים חידשו את חכמת היוונית וטבע הבריאה, ואילו החשמונאים לחמו בעוז ובגבורה נגדם וביטלו את הטבע, וכמו שנאמר (תהלים טו, א) "טבעתי ביון מצולה", שקליפת יון היא "טבעתי" וכח הטבע.

וראיני מהחסידי רבי שמואל אהרן לידר זצ"ל שפירש מה שאמרו בסוגיא דחנוכה (שבת כב) "דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרב תנחום, מאי דכתיב 'והבור ריק אין בו מים', ממשמע שנאמר 'והבור ריק' איני יודע שאין בו מים', אלא מה תלמוד לומר 'אין בו מים', מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו", דהנה ידוע מה שכתב האור החיים הקדוש בפרשתינו, שלכן הכניסו השבטים את יוסף לבור, כי אמרו ממה נפשך, אם צדיק הוא יצל מן הנחשים, כי אין חיות רעות שולטות בצדיקים, ואם אינו צדיק בדין הוא שיטרפו אותו ויהרגוהו, עכדה"ק, ולכן הכניסו אותו לבור שיש בו בין נחשים ובין עקרבים, כי "נחש" מורה על מדת החמימות ואילו "עקרב" על מדת הקרירות [ועקרב' יש בו אותיות קר'], כי האדם צריך להשלים עצמו בשתי מידות אלו, מצד אחד להתלהב בעבודת ה', ומצד שני לצנן החמימות כששי נסיון עם אשת פוטיפר, וכיון שיהיה יוסף הצדיק שלם בשני הפכים אלו על כן זכה להינצל מהם.

לדעת תכליתו בעוה"ז

יש לדקדק מאי "לאמר", למי היה צריך לומר כן, והגיד הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע בשם ה'שרף' מקאצק זי"ע, שיוסף הצדיק היה אז בחור צעיר כבן שבע עשרה שנה שעמד לצאת בגפו לערות הארץ ולעבור נסיונות קשים מנשוא, לפיכך לימדו המלאך אורחות חיים והכנה בדרכו הקשה, וכה אמר לו, שבשעה שהוא תועה בדרך אזי העצה היעוזה היא לברר בעצמו ו"לאמר" תמיד לעצמו "מה תבקש" ומה חובתו בעולמו, ושאל לעצמו האם ברצונו להיות חרוט על אבני החושן יחד עם השבטים או שמא רוצה להיטמע במצרים ח"ו, וכאשר ידע בבירור מה רצונו האמיתי לעשות עלי אדמות יוכל לעבור כל הקשיים ולעמוד בכל הנסיגות" (הובא ב'ליקוטי הרי"ם' פרשת וישב), ואכן זה מה שהחזיק את יוסף בנסיגותיו במשך כ"ב שנה במצרים."

ועל דרך זו מפרש הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש זי"ע מאמר המדרש (בר"ר פרשה א, א; זוה"ק ח"ב קסא). "אסתכל באורייתא וברא

עלמא", כי הדבר הראשון שצריך הבונה בנין לדעת הוא מה ברצונו לעשות במקום זה, דרך אחרי שידע בבירור ויחליט מה חפץ הוא להקים במקום זה אז יוכל לחשוב מחשבות כיצד לבנות הבנין והיכן לקבוע כל חדר וחדר, והכי נמי ברא הקב"ה את העוה"ז על ידי שכביכול הסתכל בתורה הקדושה, ומכאן שרצונו יתב"ש שהעולם יתנהל אך ורק בדרך התורה ועליה יושתת כל העולם הזה (הובא ב'ספר המאמרים' שנת ת"ר-ת"רמ"ג, הוספות).

וזו יסוד גדול לכל אחד ואחד, שלפני הכל עליו לשאול את עצמו שוב ושוב "מה תבקש", ורק אחרי שיהיה ברור לו שכל חפצו באמת הוא להתנהג בהאי עלמא כרצונו ה', אז יזכה לסייעתא דשמיא ויתקיים בו (משלי ב, ד-ה) "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא", אמנם צריך שהבקשה תהיה באמת, ולא מן השפה ולחוץ, רק ידרוש ויחקור בעמקי לבבו "מה תבקש" מהי רצונו האמיתי, ואז מובטח לו שיצליח בדרכיו."

פניני עבודה

יא. ברש"י שה'איש' היה מלאך גבריאל, והקשו דלעיל כתיב (כ, כה) "ויאבק איש עמו", ושם פירש רש"י שהיה זה שרו של עשו, ומנא לן לפרש כן, והלא גם שם נאמר רק "איש", ותירצו, הדכל נפעל לפי פעולותיו, דהתם נאבק עם יעקב, ומזה מוכח שהיה שרו של עשו, ואילו כאן ניסה לעזור ליוסף, ומי שמחפש לעזור ולסייע ליהודי הרי הוא בודאי גבריאל או שאר מלאכי חסד.

עד כאן ידוע ומקובל מפי בעלי מוסר, אמנם אכתי צריך תלמוד, מדוע הסתפק המלאך במה שאמר לו "מראה מקום", ששמע האחים אומרים "נלכה דותינה", מדוע לא לקח אותו לשם ברגע כמימרא, והלא היה לו לעשות עמו טובה שלימה, אך התשובה לכך היא, כי מלאך אינו יכול לעשות כי אם מה שנוצטווה, ואף לעזור ליהודי אינו יכול אם אין לו רשות מן השמים, ובזה גדולים בני ישראל ממלאכים, שהם יכולים לעזור לכל יהודי בכל מקום ובכל מצב, ואילו המלאך מוגבל בטובותיו ואינו יכול לעשות כי אם מה שיש לו רשות מן השמים.

פעם דיבר א"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע על תלמיד חכם אחד שהיה בעל מכנים אורחים גדול [מי יעמוד בסוד קדושים, שהתכוון דברים נעלים כשהיה מדבר על נפטרים, שגרם להם טובת הנאה לנשמתם בגניז' מרומים], היה שם איש חשוב שהעיר ואמר לרבי "הוא היה גם מקובל גדול", כאומר שאותו ת"ח היה לו גם יד ושם בחכמת הקבלה וסתרי תורה, ובזה התכוון להגדיל מעלתו, נענה הרבי והשיב לו בחריפות "חכם, נו נו, מ'רעדט דאך פון א יוד וואס האט גיגעבן צו עסקן פאר יודען" [הלא מדברים מיהודי שנתן ליהודים לאכול], כאומר שאין מעלה גדולה מזו. וזה יכול לעשות רק יהודי ולא מלאך.

יב. מו"ח הגה"צ רבי נתן געשטטנער זצ"ל בעל ה'להורות נתן' נותר אוד מוצל מאש אחרי מלחמת העולם השנייה, כאשר כל בני משפחתו נעקדו עקדה"ש ע"י הרשעים הארורים ימש"ו, לא נשאר בהם עד אחד זולת הוא עצמו וגיטו רבי אהרן טאובר ז"ל אשר נותרו לבדם, וכשהוא אך כבן י"ב שנים בלבד, יתום מאב ואם הסתובב בעיר סערדהיל מבלי לדעת להיכן לפנות ומה לעשות, בתחילה חשב לשלוח ידו במסחר כמו שעשה אביו הגה"צ רבי עמרם זצ"ל הי"ד [שעשה מלאכתו עראי ותורתו עיקר, ואף היה לוחם מלחמת ה' במסירות נפש נגד פורצי פרצות וגדרות בישראל, ופעם הושיבוהו במאסר על כך, והרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע אף התייחס אודותיו במכתב קדשו (שו"ת 'דברי יואל' ח"ב סימן קמא) כי בקנאו קנאת ה' רצה לקנוס אלו שלא קיימו מה שתקנו גדולי ישראל, והרה"ק מסאטמאר לא הוה ניחא ליה למיעבד כולי האי, ע"ש בארוכה], אך אז חזר בו, שהרי לא נשאר מאומה מכל עמלו ויגיעו של בית אביו, כי כל רכושו הוחרם ע"י הגרמנים ימש"ו, לא נשאר מהם שריד ופליט, וא"כ מה להם מכל יגיעתם, וכך נכנס מבולבל לביהמ"ד וראה אחד מספרי ה'חתם סופר' על השולחן, ומיד תפס את עצמו ואמר "אוי, זה הרי היה סבא שלי, וחיבוריו נשארו לאחר המלחמה", ואז קיבל על עצמו קבלה גדולה "הוא עשה ספרים ואף אני אעשה ספרים כמותו!", ואחרי החלטה זו הלך לעסוק בתורה בהתמדה, וזכה להוציא בחייו צ"ד ספרי קודש בכל מקצועות התורה, וכנהג וכהנה עדיין בכתב יד, וכל זה בא לו בגלל ההכרעה וההחלטה בשעת בלבול הדעת, ואלמלא התחזק באותה שעה היה נשאר בבלבול זה ומתרשל מלימוד התורה וכלל ישראל היה מאבד אוצר כלי חמדה ח"ו.

יג. הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל [מגדולי בעלי המחשבה בדור האחרון] היה מתאונן תמיד על כותבי הדורות שהם מתארים גדולתם של גדולי ישראל בזקנותם, אך אינם משכילים לספר על הנסיגות שהיו לגדולי ישראל בצעירותם, ואין התחזקו בקשיים שהיו מנת חלקם והתגברו תמיד על יצרם, ובזה צריך לעסוק יותר מאשר מה שהשיגו בגדולתם, כי אין לך גדול בישראל שלא עבר נסיונות קשים ומרים, ורק עי"ז זכה למה שזכה והשיג מה שהשיג. ואכן בתורה מציינו שהאריכה תורה על המאורעות שהיו עם יוסף הצדיק בבית האסורים, ואילו מה שהיה משנה למלך נכתב בקיצור נמרץ, כי עיקר הלימוד לדורות הוא מה שהתחזקו האבות הקדושים בנסיונות.

והכי נמי שיינו במסכת אבות דרבי נתן (פ"ו מ"ב) "מה היה תחילתו של רבי עקיבא, אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום, פעם אחת היה עומד על פי הבאר, אמר, מי חקק אבן זו, אמרו לא המים שתדיר נופלים עליה בכל יום, אמרו לו, עקיבא אי אתה קורא אבנים שחקו מים, מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו, מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשה כברזל על אחת כמה וכמה שחוקק את לבי שהוא בשר ודם, מיד חזר ללמוד תורה" ע"ש, וזה מה שדייק לומר "מה היה תחילתו של רבי עקיבא", כי מזה אפשר ללמוד אורחות חיים למעשה, שנעשה גם אנחנו כמותם. ועוד אמרו שם (א"א) "מה היה תחילתו של רבי אליעזר בן הורקנוס" ע"ש, כי מהם נראה ונלמד כדת מה לעשות.

יד. דוד המלך ע"ה אמר בתהלים (ד, כז) "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש", פתח בלשון שאלה ומסיים בלשון בקשה, ומאי שנא, וביאר הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל, דנהג שבעולם רואים שיש עבדים העוזרים ומסייעים לאדוניהם, ופשוט שאין זה נובע מחמת אהבתם אליהם, רק בגלל שזקוקים למענות ע"כ המה עושים רצונם כדי להרוויח את מטה לחמם [וכאחד שביקש מחבירו לעבוד אצלו, תמה הלה, וכי ממתי נהיית כל כך מסור למעני, נענה הלה, שלא התכוון לעבוד אצלו בחינם רק בשכר, ולטובתו שלו הוא דורש], וזה החילוק בין 'שאלה' ל'בקשה', כי השואל מחבירו לעבוד אצלו חפץ הוא בעבודה מפני שרוצה להשתכר כדי שירוויח מטה לחמו, ואילו 'בקשה' היינו שחפץ את המעשה מחמת עצמו, וזו היתה בקשת דוד המלך, שהשאלה שלו שיוכל לשבת בבית ה' היא כאשר "אותה אבקש" בלבד, שיוכל להיות בביהמ"ד מחמת אהבת השי"ת שמשכין שם שכניתו ולא בגלל שום דבר אחר, ובאופן זה אומר הקב"ה שיאמרו בשליחותו "בקשו פני" באמת, מצד עצמו ולא בגלל טעמים וסיבות אחרות.

ואז מובטח לו שיצליח בפעולותיו, וכמו שאמרו "אין דבר העומד בפני הרצון", ונשאל הרה"ק בעל ה'מקור ברוך' מסערט וזניץ זי"ע, דהא חזינן אנשים שרוצים להיות עשירים כרוטשילד ואינם מצליחים, נענה הרבי והשיב להם "עליכם לרצות רק להיות כרוטשילד בלא שום רצונות נוספות, ואז תצליחו", אבל בדרך כלל האדם רוצה גם לאכול ולישון כדרכם של אנשים (שאינו מוכן לעבוד כל היום ולאכול קש להחיות את נפשו ולהמשיך לעבוד), ועל כן אינו מצליח להגיע ולהשיג רצונותיו, כי חסר לו ברצון אמת להגיע למטרה."

לזכות הבחור רום בן תמר נועה אשר נחטף ונמצא בידי גויים ארורים ימ"ש מיום שמחת תורה תשפ"ד שיצא בקרוב מאפילה לאורה בתוך שאר שבויי וחולי ישראל

תפוקה: 'אונות' 05331.05646

